

איסורא בעלמא אפילו בחזקה ממיעוטא דכנפשוך דלעיל לא כן השור דאית ביה מלקות כמ"ש בטור ח"מ סי' של"ז ושל"ח ע"ש ומאי דלא ניה"ל למהרש"א לפרש כן בק"ו הא' משום דקאמר שאינו אוכל דמוכח שיכול בעה"ב לעכב עליו ואי בחזקה מלקות לבד הוא דליכא אבל אסור לעכב עליו. ופשוט.

דף פ"ט ע"א גמ' ת"ש רשאי בעה"ב וכו' רשאין פועלים לטבול פתם וכו'. יש לדקדק דמזה משמע דמביא ראיה להתיר להבהב באור ושוב אח"ז מייתי ראיה מההיא דקתני ובלבד שלא יבהבו באור דמשמע דאסור להבהב וא"כ מברייתא קמייתא תקשה ליה אברייתא בתרייתא ומאי קא ס"ד. ודוחק לומר דתרי גברי ניהו דמקשו תא שמע והראשון לא ידע הך ברייתא השנית. ואולי דהכל הם מסתמא דגמ' דהוה ק"ל ברייתות אהדדי ומבאר להו בדרך שקלא וטריא. וכעת ראיתי להרב מירא דכיא שהעיר בזה וכתב דאין להקשות כזה דכן דרך הש"ס להביא ראיות הפוכות וכו' וע' להרב יד מלאכי מערכת תא"ו אות תרכ"ט בכעין זה ע"ש.

דף צ"ב ע"א רש"י בד"ה גמ' אבל מלמדין אומרים לו דרך עצה הוגנת עכ"ל. מקשים דאמאי לא כתב כן אלא בגמ' ולא במשנה. ונראה דבמשנה י"ל דחכמים מתירים יותר על שכרו אבל לא בדינר מטעם דלא יהא רעבתן אבל ת"ק סבר אפילו בדינר ולית ליה דלא יהא רעבתן אבל [הגמ'] דקאמר [חכמים] היינו ת"ק א"כ לא פליגי להכי פי' אומרים וכו'.

דף צ"ג ע"ב גמ' אי הכי אמאי פטור תחלתו בפשיעה וסופו באונס וכו'. מקשים דילמא רבא ס"ל תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור דהא פלוגתא היא. ואפשר דהנה לעיל דף ל"ו ע"ב פליגי אביי ורבא בפשע בה ויצאה לאגם משמיה דרבה רבא אמר פטור ואביי אמר חייב וקאמר דטעמא דרבא משום דמלאך המות מה ליה הכא מה ליה התם אע"ג דתחלתו בפשיעה ומודה רבא דהיכא דגנבה גנב באגם ומתה כדרכה אצל גנב דחייב מטעם דאי שבקה מ"ה בביתא דגנבא הוה קיימא משמע דהיכא דלא שייך טעמא דמלאך המות מ"ל הכא מ"ל התם גם רבא מודה דחייב אע"ג דסופו באונס א"כ שפיר קא מקשה דהכא לא שייך האי טעמא דהא טרפה זאב וכו'. שוב ראיתי דאינו דומה דהתם גבי גנב לא חשיב סופו באונס דהרי גנבה אע"ג דבסוף מתה כדרכה מ"מ הא גנבה אבל הכא כיון דאינו יכול להציל הוי אונס גמור ואיכא למ"ד דגם תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור כההיא דצריפא דאורבני. ובעיקר הקושיא דשמא רבא ס"ל תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור נראה דלזה נרגש רש"י שכתב דהכי פסקינן בהמפקיד וכו' ור"ל דבעי לאוקמי הברייתא כהלכתא דפסקינן בהמפקיד דתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב.

דף צ"ד ע"א מתני' מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה וכו'. המשנה הז"כ בירחזו קרו דוד דאמאי לא קאמר להיות פטור מלשלם כגון אם

פשע בה. ונראה דזה הוי תנאי שיכול לקיימו דלא הי"ל לפשוט בה ותנאי שיכול לקיימו תנאו בטל כדלקמן. וע"פ האמור ניחא גם מה שהק' על הך דהשואל דמתנה להיות פטור משבועה כגון אם מתה מחמת מלאכה דאז הוי תנאי דיכול לקיימו דלא הי"ל להקשות עליה במלאכה אלא להקל עליה כנ"ל בס"ד. וכעת אין ירחון קרן דוד בידי וראיתי שכבר הרגיש בזה בשיטה מקובצת ובשם ה"ר יהונתן כתב דלא יתכן תנאי בזה להיות פטור מפשיעה דא"כ לא נקרא שומר אלא מזיק דלא מסרה לו אלא לשומרה ובשם הגהות אשר"י כתב דלא נקט גבי שומר חנם להיות פטור מתשלומין כדקתני גבי שומר שכר משמע דלא מיפטר אם פשע אפילו התנה ע"ש וכ"כ בהגהות אשר"י שעל דברי הרא"ש בהלכות ועיין להרב תפארת שמואל על הרא"ש אות ב' מה שציין להרא"ש בפרק הזהב ולהתוס' לעיל דף צ"ג ע"ש וע"ע להרב תפארת בחורים מ"ש גם הוא בזה ע"ש.

בתוס' ד"ה פרה וכו' או אפילו מזמנין עצמן וכו' אבל ודאי משעת אמירה וכו' עכ"ל. וכ"כ הטור בחו"מ סי' שמ"ו וז"ל: ומיהו אם שאל את הבעל ונרצה לו אפילו שלא התחיל במלאכת וכו' אלא מזמנין עצמו וכו' אבל באמירה וכו'. וכן ראיתי להרב מגדנות נתן שכתב ג"כ שדברי התוס' הם כמ"ש הטור. וכתב עוד הטור שכ"כ הרמ"ה אלא שחילק דדוקא שלא פירש לו זמן אלא אימתי שירצה השואל יעשה מלאכתו אבל כשאומר לו לעשות מלאכה ידועה מיד כל זמן שלא התחיל לעשות אינו קרוי וכו' וכתב מרן הב"י בבדק הבית שם שיש כאן ט"ס וכצ"ל אבל אם אמ"ל לעשות מלאכתו בזמן ידוע וכו' דאל"כ לאו רישיה סיפיה ומ"מ יש לי גמגום ע"ז דא"כ משהגיע אותו זמן הו"ל עמו במלאכתי וכו' עכ"ד. וק"ל על דבריו דכשהגיע אותו זמן כבר משך השואל את הפרה והו"ל שאל את הפרה ואח"כ שאל את בעליה דחייב. ומ"ש דט"ס נפל בדבריו וכו' לכאורה י"ל דהכי קאמר אבל כשאומר לו לעשות מלאכה ידועה מיד ר"ל דאמר שיעשה אותה מלאכה מיד הרי פירש לו זמן. מיהו זה אינו דמשמע מדבריו דבעינן שפירש לו זמן ושהיא מלאכה ידועה הא לא פירש לו זמן הגם שהיא מלאכה ידועה לא מהני ומדבריו בתחילה דלא נקט אלא מלאכה סתם משמע הא מלאכה ידועה מהני גם שלא פירש לו זמן [עד כאן מצאתי כתוב אצלי והדברים צריכים ביאור].

ובעיקר סברת הרמ"ה ראיתי מקשים דא"כ מאי פריך בגמ' בעלים באמירה וכו' דילמא מיירי דשאלו לזמן ידוע דאין הבעלים נשאלים אלא עד שיתחיל במלאכה. ולענ"ד י"ל דכיון דאינם נשאלים אלא עד שיתחילו במלאכה א"כ הפרה כבר נשאלת במשיכה והו"ל שאל את הפרה ואח"כ שאל את הבעלים וחייב כדקתני סיפא. שוב ראיתי להרב מגדנות נתן מ"ש וז"ל: וכיון דהיכא דשכרו למלאכה ידועה לא הוי עמו אלא עד שיתחיל במלאכה הוי שאל הבעלים

ואח"כ שאל את הפרה וברור עכ"ל. ונראה דט"ס נפל בדבריו וכצ"ל הוי שאל הפרה ואח"כ שאל הבעלים וכדכתיבנא כנ"ל בס"ד.

וראיתי להרב מגדנות נתן הנז' שכתב להקשות על מ"ש הטור דהרא"ש לא ס"ל כהרמ"ה אלא כסברא הא' דהרי כתב הרא"ש לעיל בסוף פרק האומנין על מאי דאמרינן התם לסוף איגלאי מילתא דההיא שעתא שיכרא הוה שתי ולא התחיל עדיין במלאכתו כי לא היה שאל אלא לאפיה וכן נראה עוד מדברי הראב"ד שכתב וז"ל: מיהו כל זמן שלא התחיל האופה וכו' לפי שלא היה שכיר יום כי אם באפיה וכו' אלמא בהדיא כהרמ"ה וכו' ע"ש. ולענ"ד ק"ל עוד דמדברי הראב"ד שם בדיבור הקודם לזה נראה מדבריו דס"ל דגם במלאכה ידועה אם הכין עצמו הו"ל שאלה בבעלים שכתב דאילו הלך לאפות הו"ל נמי שהתחילה שמירתו דקי"ל ההולך לעשות מלאכה כמי שהתחיל בה וכו' אלמא משמע דגם שהיה שכיר למלאכה האפיה שהיא מלאכה ידועה אפ"ה הוי כמי שהתחילה מלאכתו והו"ל שאל: בבעלים. וע' להרב חלב חטים מ"ש ולפ"ד א"ש הכל.

והנה ראיתי להרב זרע יצחק ז"ל שהקשה לשיטת הסוברים דבשעבד עצמו גם באמירה סגי מההיא דסוף פרק האומנין דהנהו אהלויי דהתם שעבד עצמו ואפ"ה לא מהני כדי דלהוי שאלה בבעלים. ואפ"ל דדוקא היכא דמצינו אח"כ עשה אותה מלאכה ולהכי אמרינן דמעיקרא כששעבד עצמו גם שהוא רק באמירה סגי דהו"ל כאילו מעתה עושה באותה מלאכה לא כן התם דמצינו שאח"כ הוה שתי שיכרא ולהכי לא מהני אותו שעבד ששעבד עצמו. ושור"ר להמגדן שם שתירץ לקושיית הרב זרע יצחק הנ"ל ע"פ דברי הריטב"א שכתב הפסיקו במלאכה אחרת לא הוי עמו במלאכתו ע"ש. ומשה"ק עוד הרב זרע יצחק על דברי הרמ"ה דמנ"ל האי חילוקא כיון שהוא מודה דבהכין עצמו הוי שאלה בבעלים וכו' י"ל דס"ל דהתם נמי כיון שהלך לאפות הו"ל כהכין עצמו וכמ"ש הרב לחם משנה בריש פרק ב' מהלכות שאלה ופקדון והביאו הרב ז"ל לעיל ולא ס"ל כשיטת התוס' הכא דהתם לא הלך לאפות אלא לשתות [אלא שהכין עצמו לאפות ושוב הלך לשתות וע"כ הטעם דכיון שהיא מלאכה ידועה לא חשיב התחיל במה שהכין עצמו לאפות כדברי הרמ"ה] וכמ"ש הלח"מ גופיה דהיינו טעמא דהכריח כן הרמ"ה ע"ש. וגם בזה שור"ר שכן תירץ הרב מגדנות נתן לקושיית הרב זרע יצחק הנ"ל מדעתו ובסוף הזכיר דברי הלח"מ ע"ש. ולפי דברי הלח"מ אלו ניחא לי מה שיש לדקדק בדברי התוס' דאמאי בקושיא לא הקשו מההיא דסוף פרק האומנין דמשמע דבאמירה לחוד לא מהני אבל לפי האמור י"ל דמהתם ליכא הכרח די"ל דהלך לאפות הגם שהוא דוחק יש לדחוק כן ולהכי כיון דהזמין עצמו לילך וגם התוס' בתחילה ס"ד האי חילוקא רק מהתם ס"ד דבעידן עבדיתיהו דוקא ולהכי ק"ל לא כן הך דלעיל דסו"פ האומנין וע"ז

כתבו דבההיא לאו דוקא והשתא גם הך דסו"פ האומנין כפשטה דלא הלך לאפות ודוק [ויש גמגום בלשון הנו'].

והנה הרא"ש ז"ל לקמן אחר שכתב קושיית התוס' ותירוצם כתב עוד בשם הראב"ד ז"ל: ובעידן עבידתייהו כתב הראב"ד בזמן הראוי קאמר ואע"פ שאינו עוסק בה לפי שאין רשאי להשמט ר"ל כיון שהוא שכור למלאכה זו וכו' הויא שאלה בבעלים כיון וכו' וק"ל דא"כ מאי מק' מהתם על הגמ' דידן דקאמר בעלים באמירה דהא איכא למימר דהכא בזמן הראוי למלאכה קאמר דלא מהני שפיר גם באמירה והכי ג"כ כוונת הגמ' שם בעידן עבידתייהו בזמן הראוי וכו'. וראיתי להרב תפארת בחורים ז"ל כאן שכתב ליישב דהא דאם אינו עוסק הויא שאלה בבעלים היינו דוקא אם התחיל ללכת או הזמין עצמו ללכת אבל באמירה לחוד לא מהני גם בזמן הראוי למלאכה עכ"ד וק"ל דאכתי מאי מקשה הרא"ש נימא דאמירה מהניא בשעת מלאכה ולהכי שפיר קאמר כאן בעלים וכו' והתם כוונת הגמ' בזמן הראוי למלאכה. ועוד דא"כ גם בזמן שאינו ראוי למלאכה שפיר מהני הזמנה. ודוחק לומר דאה"ן בכהאי גוונא לא מהני הזמנה.

ומ"ש עוד הרב תפארת בחורים ז"ל ליישב בדבריו מה שהקשה על הטור בסי' שמ"ו שכתב לחלק בין הכין עצמו ללכת לאמירה בעלמא והביא שכן כתב הראב"ד וכתב שכן כתב הרמ"ה אלא שחילק דדוקא שלא פירש לו זמן אלא אימתי שירצה השואל לעשותה יעשנה לפיכך כיון שאם אומר לו עתה לעשותה יעשנה הוא שואל לו מעתה וכו' אבל כשאומר לו וכו' ואדוני אבי הרא"ש כתב כסברא הראשונה עכ"ל דהרי הרא"ש והראב"ד כאן כתבו כסברת הרמ"ה אבל לפמ"ש א"ש דלדעת הרמ"ה אפילו באמירה לחוד כל שלא פירש לו זמן הוי שאלה בבעלים ופשטא דשמעתין בעלים באמירה לא כן לדעת הראב"ד והרא"ש וכו' ע"ש. וק"ל דא"כ מאי האי שכתב הטור וכ"כ הרמ"ה אלא שחילק ודוקא היכא שלא פירש משמע דהיכא שלא פירש מודה לסברא הראשונה דדוקא הכין עצמו ללכת ולא באמירה. ועוד דאמאי הטור לא הביא חילוק הראב"ד בתחילה כשהביא סברתו כמ"ש בהרמ"ה.

ע"ב בגמ' משכחת לה פרה במשיכה וכו'. הקשה הרב פני זקן דאמאי לא אוקמה כגון שלא נשאלו הבעלים אלא בשעת משיכת הפרה והניח בו"ש ליישב. ונראה דמדקתני מתני' השואל הפרה ושאל בעליה עמה משמע דכששאל הפרה שאל גם בעליה ולא בשעת משיכה.

שם בגמ' תדע דהא שואל וכו' נראה דהגם דהא דילפינן דשואל חייב בגניבה ואבידה רק משומר שכר כדאיתא לקמן דף צ"ה וא"כ כי נימא דפרשה ראשונה בשומר שכר א"כ גם שומר שכר פטור בגניבה ואבידה וליכא למילף לשואל מ"מ אכתי איכא למילף משומר חנם ופשוט. ולפמ"ש הרב תפארת בחורים דכוונת הגמ' ומה שואל דכל הנאה שלו ואינו משלם תשלומי כפל

בשבויה א"ש. והנה התפכ"ח הנז' כתב ליישב בזה מה שהק' דהא לא ידעינן דשואל חייב בקרן אלא מהאי טעמא דקרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה דגם לפי סברת המקשה דפריך מה לשומר שכר שכן וכו' ע"כ הא דמשלם קרן בשואל בלסטים מזויין משום דקרנא עדיפא א"כ א"ש דכוונת הגמ' אשבועה וק"ל דא"כ מאי פריך מה לשומר שכר וכו' הא ע"כ ס"ל דקרנא עדיפא מכפילא וא"כ ליכא למיפרך מידי וכדמשני ליה. ואפ"ל כפמ"ש התוס' לעיל דף מ"א ע"ב בד"ה קרנא וכו' דגם אי אמרינן דקרנא עדיפא אפ"ה פרכינן מה לשומר חנם שיש בו חומרא דמשלם כפל הגם דשומר שכר ודאי חמיר שחייב בגניבה ואבידה א"כ ה"נ י"ל דס"ד לומר כן דהגם דקרנא עדיפא מ"מ יש לדחות מה לשומר שכר שמשלם תשלומי כפל בנזען טענת לסטים מזויין וחידוש לנו התנא דאינו כן אלא כהך מאן דלא פריך שכתבו התוס' שם.

שם בגמ' והשואל וכו' ואיבעית אימא בשאלת כלים וכו'. ע' להרב מרפא לשון מערכת שי"ן אות ב' ד"ה שואל וכו' שדקדק דמנ"ל לחייב אשאלת כלים כיון דבקרא לא כתיב אלא ונשבר או מת דקאי בבהמה. ואפ"ל דדריש לרבווי כלים מתיבת או דהי"ל לכתוב ונשבר ומת. ושור"ר דלקמן מייתי הש"ס ברייתא דר"נ דריש או לרבות השבויה. ולכן היותר נראה נכון דכיון דכתיב קרא סתם ונשבר או מת ולא נתבאר בו בהמה או שור מסתמא כוונתו על שנוכר בפרשיות הקודמות כסף וכלים ובהמה והגם דתיבת ומת בפשוטה על בהמה קאי מ"מ נשבר משמע על כלים נמי וע' למוה"ר ההמ"ג השני שם בהגהתו לס' מרפא לשון.

רש"י ד"ה נשבעין שכן הוא שלא פשעו בה ושלא שלחו בה יד עכ"ל. לעיל דף ו' ע"א איתא שלש שבועות משביעין אותו שלא פשע ושלא שלח בה יד ושאינה ברשותו וכאן לא הזכיר רש"י השבועה שאינה ברשותו ואפשר דכוונתו דשלא שלח בה יד בכללה שאינה ברשותו שאם היא ברשותו הוי כאילו שלח בה יד דלמה עיכבה ברשותו אם לא לקחתה לעצמו ולשלוח בה יד והגמ' שאמר שלש שבועות כדי לשלול אם עדיין לא שלח בה יד אבל כוונתו לקחתה לעצמו אחר כך ורש"י לא הוצרך לבאר זה. ומ"מ עדיין יש לדקדק בדברי רש"י דנקט דבריו רק בשבועת נושא שכר והשוכר ולא על הרישא דקתני דשומר חנם נשבע על הכל שהוא ג"כ שלא פשע בה וכו'. ושור"ר להרב מירא דכיא שכתב דלשון רש"י לא קאי אנושא שכר והשוכר אלא אשומר חנם ומ"ש רש"י דנשבעין לשון רבים לאו דוקא אלא קאי אשומרי חנם דעלמא והוא דחוק דרש"י תפס לשון הברייטא ונשבעין דקאי על מה דתני בברייטא אנושא שכר והשוכר נשבעין וכו'. ודוחק לומר דגירסת רש"י גם ברישא בשומר חנם לשון רבים דשומרי חנם נשבעים על הכל ובכל דוכתא אומרים רק שומר חנם

ולא שומרי חנם. ובעיקר הקושיא ע' להרב תפארת בחורים מ"ש בזה והוא כעין דברי הרב מירא דכיא.

בתוס' ד"ה שומר חנם וכו' לא חשיב פשיעה דבהא כולו חייבים וכו' עכ"ל. לפ"ז יש ליישב ג"כ מה שהקשו המפוז"ל לעיל בע"א דקתני מתני' מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה וכו' דאמאי לא תני נמי להיות פטור מלשלם כגון שפשע בה ולפי האמור י"ל דבזה שוים כולם ולא קתני אלא בדבר שיש חילוק ביניהם.

דף צ"ז ע"ב בגמ' לימא תהוי תיובתא דר"נ וכו'. מקשים דאמאי לא פריך ג"כ לריו"ח. ונראה דהנה איתא במס' ב"ק דף קי"ח ע"א בבא לצאת ידי שמים איתמר נמי אמר רבי חייא בר אבא אמר ריו"ח מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב בבא לצאת ידי שמים א"כ לריו"ח דאמר כן בהדיא ל"ק די"ל דהא דקתני מתני' חייב היינו בבא לצאת ידי שמים. אבל לר"נ דלא אמר כן בהדיא פריך מי נימא נמי כן דמודה דבבא לצאת ידי שמים חייב ומשני דאין הוכחה דאיכא לאוקמה דיש עסק שבועה ביניהם. א"נ דלא בעי לאוקמי לדעת ר"נ בבא לצאת ידי שמים דא"כ הו"ל לבאר דבריו דלצאת ידי שמים חייב כמו שאמר ריו"ח התם בקמא דהאמורא צריך לבאר דבריו כמ"ש התוס' בכמה דוכתי וע' בתוס' ביצה דף כ"ה [ע"א ד"ה כאן בשדה וכו'].

ועוד י"ל דלהכי לא פריך לריו"ח רק לר"נ דאיתא במס' שבועות דף מ' ע"ב אמר ר"נ משביעין אותו שבועת היסת וקאי אמאי דקתני התם ברישא מנה לי בידך אין לך בידי פטור אמר ר"נ ומשביעין אותו שבועת היסת ושוב הביא דר"ח מתני' לה אסיפא מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו נתתיו לך פטור ואמר ר"נ משביעין אותו שבועת היסת מאן דמתני' ארישא כ"ש אסיפא ומאן דמתני' אסיפא הכא הוא דאיכא דררא דממונא אבל התם דליכא דררא דממונא לא וא"כ אפשר דלריו"ח ל"ק די"ל דמתני' דקתני חייב קודם שתיקנו שבועת היסת אבל אחר שתיקנו שבועת היסת אמר ריו"ח דפטור מלשלם ע"י שבועת היסת וכן לר"נ נמי ללישנא קמא י"ל כן אבל ללישנא בתרא פריך הכא לר"נ נימא תהוי תיובתא ממתני' דקתני חייב ואיהו אמר פטור דבכה"ג ליכא שבועת היסת ללישנא בתרא. ולסוברים דבימי התנאים כבר נתקנה שבועת היסת י"ל דלריו"ח איכא למימר מתני' דקתני חייב היינו שבועה דהיינו שבועת היסת וכלישנא קמא ואיהו דאמר פטור היינו מלשלם אבל לר"נ ללישנא בתרא דס"ל דבכה"ג אין משביעין אותו קא מקשה שפיר. ועפ"ז ניחא דהכא לא פירש רש"י בדברי ריו"ח ור"נ דאמרי פטור אבל חייב שבועה כמו שכתב במס' ב"ק דף קי"ח דהכא קאי להקשות לר"נ ללישנא בתרא דאין חייב שבועה בכה"ג וכנ"ז.

וכן מצאתי כתוב אצלי בחידושי הש"ס, ושוב מצאתי מהדורא אחרת במקום אחר שהזכרתי קושיא זו מהרב מרפא לשון (והוא נדפס פעם אחרת בסוף ספר בית מאיר לבן אחיו הרב רבי מאיר יונה זצ"ל) במערכת בי"ת אות ברי ושמא. והגם שהדברים כמעט כמ"ש כאן בתירוץ השני ראיתי להעתיקו שנית מפני שיש בו קצת דברים שלא היו בראשונה. וזה הלשון שמצאתי:

גמ' לימא תהוי תיובתא דריו"ח דאתמר וכו'. ע' להרב מרפא לשון במערכת הבי"ת אות ברי ושמא שדקדק דאמאי לא אמר נמי תהוי תיובתא דריו"ח דאמר נמי פטור. ואפ"ל דהנה איתא בשבועות דף מ' ע"ב דאמר ר"נ דמשיבין אותן שבועת היסט וקאי אמתני' דקתני ברישא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום פטור דמ"מ משיבין אותן שבועת היסט ואיכא לישנא אחריית דמתני' לה אסיפא דקתני מנה לי בידך ואמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי. אמר לו נתתיו לך ואמר ר"נ דמשיבין אותן שבועת היסט ואמר שם דמאן דמתני' אסיפא דוקא בסיפא דאיכא דררא דממונא אבל ברישא דליכא דררא דממונא אין משיבין אותן היסט וכתבו התוס' בקמא דף קי"ח ד"ה ר"נ דמ"ש רש"י שם דלרב נחמן שאמר פטור מ"מ משיבין אותן שבועת היסט הוא דוקא ללישנא קמא דגם בכופר הכל משיבין אותן היסט אבל ללישנא בתרא דדוקא בדליכא דררא דממונא הוא דמשיבין גם בהא דרב נחמן באמר איני יודע אין משיבין אותן. וע' להתוס' בשמעתין ד"ה ר"נ וכו'. ולפ"ז י"ל דעיקר קושיית הש"ס לרב נחמן כאן היא רק ללישנא בתרא אבל ללישנא קמא ל"ק דמאי דקתני מתני' חייב היינו קודם שתקנו שבועת היסט אבל אחר שנתקנה שבועת היסט נפטר ע"י שבועה ורב נחמן דאמר פטור נמי הוא ע"י שבועת היסט אבל ללישנא בתרא דכי ליכא דררא דממונא אינו נשבע היסט א"כ פריך שפיר דמתני' קתני חייב ור"נ אמר פטור אע"ג שאינו נשבע דהא ליכא דררא דממונא וא"כ לריו"ח ל"ק די"ל דמתני' איירי קודם שנתקנה שבועת היסט אבל אחרי שנתקנה שבועת היסט פטור מלשלם ע"י שישבע היסט כל"ק דר"נ אבל לר"נ פריך להך לישנא בתרא דבלא דררא דממונא לא מיחייב היסט. ואפילו להסוברים דגם בימי התנאים נתקנה שבועת היסט אפ"ל כך דלריו"ח זלל"ק דר"נ י"ל דמה דקתני במתני' חייב היינו חייב שבועה ואינהו דאמרי פטור היינו פטור מתשלומין אבל חייב שבועה אבל ללישנא בתרא פריך שפיר דמתני' קתני חייב ובין לשלם או לישבע פטור לרב נחמן כיון דליכא דררא דממונא. אך לפו"ר לשון המשנה דקתני חייב ופטור משמע על התשלומין. ואפשר דבדוחק יש לפרש כן ויש לראות עוד.

וע"פ מ"ש דהכא קאי ללישנא בתרא דרב נחמן דלא מיחייב שבועה היכא דליכא דררא דממונא ניחא דרש"י בקמא דף קי"ח ובכתובות דף י"ב ע"ב כתב

להדיא דהא דפטר ר"נ הוא מתשלומין אבל שבועה מיהא מיחייב דלא גרע מטענת ברי וכו' כמו שהזכירוהו התוס' כאן ד"ה לימא וכו' והכא לא פירש כלום ולהאמור א"ש דהכא ע"כ דקאי ללישנא בתרא דשבועות דהיכא דליכא דררא דממונא אינו נשבע והתם פירש כלישנא קמא וכמ"ש התוס' שם הנ"ל.

דף ק"ב ע"א רש"י ד"ה להודיע וכו' מט"ו באלול וכו' עכ"ל. ר"ל עד שלא הגיע ט"ו באלול דהיינו בי"ד באלול חסר. וע' להרב תפארת בחורים שהגיה דצ"ל מי"ד באלול.

שם מתני' המשכיר בית וכו' הזבל של בעה"ב ואין לשוכר וכו'. לכאורה לפמ"ש הרמ"א בסי' שי"ג סעיף ג' דאם קלט השוכר מן הגללים מן האויר ולא נח בחצר הרי זה שלו והוא מהטור כמו שכתוב שם א"כ מצי התנא לפלוג וליתני בדידה גם בזבל שהוא של השוכר כשקלטו מן האויר וכ"ש אפר. ואפ"ל דזה פשיטא כיון דמעולם לא באו כלל לרשות המשכיר לא כן כירים ותנור.

דף ק"ב ע"א גמ' במאי עסקינן אילימא בחצר דאגיר ליה לשוכר וכו'. מאי דהוצרך לומר דחצר דשוכר אפ"ל דמסתמא כיון דמניח תוריו שם ידיה היא דאילו של משכיר אינו מניחו להניח שם תוריו כיון דלית ליה הנאה מיניה אבל גם אם החצר של משכיר ותורי דשוכר של שוכר היא דלא מחיל ליה ולפ"ז גם בשינויא דהש"ס דקאמר לא צריכא וכו' בחצר דמשכיר וכו' ה"ה דהו"מ למימר בחצר דשוכר דחצירו של אדם קונה לו וכמ"ש מרן בח"מ סי' שי"ג [אלא] כיון דהני תורי מעלמא אתו מסתמא חצר של משכיר דשוכר אינו מניח מעלמא לבוא לדור שם כיון דהזבל של בעה"ב הוא לכך אמר בחצר דמשכיר אבל אה"נ דבלא"ה ניחא אם נאמר דאגירא לשוכר. וע' להרב תפארת בחורים שהעיר מדאמר הגמ' רק בחצר דמשכיר ולא אוקמה גם בחצר דשוכר דחצירו קונה לו וכבר העיר בזה הראב"ד בפ"ו מהלכות שכירות ויש להעיר על התפכ"ח שלא הזכירו.

רש"י ד"ה אאמן כלומר גזל דדרכי שלום אפילו אאמן נמי קאמר וכו' עכ"ל. לכאורה אינו מובן מ"ש אפילו אאמן דמשמע מלבד דקאי אביצים קאי נמי אאמן וא"כ עדיין הקושיא במקומה עומדת אמאי אסורות הביצים משום גזל כיון שאין בהם אפילו משום דרכי שלום כמ"ש התוס' ד"ה א"ה וכו'. ולכאורה היה נראה דמ"ש כלומר גזל וכו' ר"ל הברייתא דקתני גזל דדרכי שלום מלבד דקאי אביצים והיינו דרישא דחייבות בשילוח קאי אביצים קאי נמי אאמן דהיינו הסיפא. אך הלשון דחוק. והיה נראה לומר דמ"ש רש"י אפילו אאמן היינו לס"ד והכי קאמר כלומר הא דקתני הברייתא אסורות משום דרכי שלום לפי פשוטו קאי אפילו אאמן שיש בה משום גזל דדרכי שלום וכמ"ש התוס' ד"ה פרט אבל לשינויא דגמ' קאי רק אאמן. וגם זה דוחק. ואמנם נראה דהנה התוס'

ביארו בקושיית הגמ' א"ה אמאי אסורות משום גזל דאפילו משום דרכי שלום ליכא וכו' ולא ביארו למה אין בהם אפילו משום דרכי שלום מאחר שהם עומדים בשובכו. ונראה דלס"ד היה שהאם אין בה משום גזל אפילו משום דרכי שלום מאחר שבאה מעלמא והולכת ובאה ג"כ תמיד ומ"ש התוס' בד"ה פרט דלא פריך מסיפא די"ל דדרכי שלום אאמן היינו דמצינן למימר כן וכ"מ לפי סגנון לשון רש"י שכתב אפילו אאמן משמע דלס"ד לא הוי אאמן אבל הביצים שנפלו לשם הוקבעו שם וקנתה לו חצרו ולהכי פריך אי מיירי עם יציאת רובה א"כ עדיין הביצים קשורים באמם וכשם שאמם אין בה משום גזל אפילו משום דרכי שלום גם הביצים אין בהם אפילו משום דרכי שלום ומשני אאמן ולזה פירש"י כלומר הא דאסורים משום דרכי שלום שייכא גם אאמן כיון שעכשיו יושבת בשובכו הרי היא כמו שלו ולפ"ז הוי אסורות משום גזל בין אביצים בין אאמן דמאי דפריך דלא הוי בהם משום גזל הוא רק דשייכי אחרי אמם וכיון שאין באמם משום גזל גם הם אין בהם גזל וכיון דמשני אמם שגם בה שייך משום גזל דדרכי שלום גם הם שייך בהם גזל דדרכי שלום ומ"ש רש"י אפילו אאמן דמשמע דפשוט יותר לאסור בהם משום דרכי שלום יותר מאמם היינו אם נפלו. ועוד דלפי הסברא דהשתא דגם אמם יש בה משום גזל הוי חידוש בה יותר מהם משום שהם עתידים ליפול בשובך והאם הגם שעתה היא בשובך אפשר שהולכת לה. ובזה יתיישב מאי דהוה ק"ל לשינויא דקאי אמם א"כ הו"ל לומר ואסורה משום דרכי שלום ולא אסורות לשון רבים והייתי סבור לומר דהשתא הוי אסורות אאמהות של היונים הנמצאים בשובכים וע"ד מ"ש [במס' קידושין] מאי בוגרות בוגרות דעלמא אך לפ"ז מבואר היטב דאסורות אמם ואביצים כיון שהם נגררים אחריה. ושור"ר מבואר ברש"י חולין דף קמ"א ע"ב בקושיית הגמ' בד"ה אמאי אסורות שכתב ואפילו מפני דרכי שלום והלא עדיין מגוף האם הם הרי דמבאר דקושיית הגמ' היא רק מכח דס"ד דנגררים אחרי האם וס"ד דהאם אין בה אפילו משום דרכי שלום וגם בשינויא דגמ' שם דקאמר אאמן כתב כדבריו כאן אפילו על האם עצמה יש משום דרכי שלום ע"ש ולפ"ז תחזור קושיא גדולה על דברי התוס' ד"ה א"ה שכתבו ומשני אאמן פי' ולא אביצים דאיך יהיה גזל באם ולא בביצים מאחר שקשורים בה ולא יצאו רק רובם ואם הכוונה אחר שנפלו הרי קנתה אותם חצרו. וצ"ל דהאי ולא אביצים כגון שנתן ידו תחת האם עד שיצאו כולם ולא נפלו לחצר וכמ"ש התוס' אח"ז ד"ה לא צריכא וכו' וכל זה הי"ל להתבאר.

ועוד נ"ל דכוונת רש"י שכתב אפילו אאמן קאמר דק"ל לרש"י איך יתכן גזל באמן אפילו משום דרכי שלום כיון דבעינן לשלחה וכקושיית התוס' ד"ה א"ה וכו' ובשלמא אי קאי אביצים שייך בהם גזל דלא צריך לשלחן אבל האם

הא צריך לשלחה לזה כתב כלומר דגול דדרכי שלום שייך אפילו אאמן כשם דבעי לשלחה וכדמסיים דדעתו של בעל השובך עליה ובטוח וכו' ואה"נ דלשינויא דגמ' אאמן ולא אביצים ומ"ש אפילו אביצים ר"ל דשייך גול אפילו אאמן. וזה למדתי מדברי הרב מירא דכיא שמפרש כן ע"ש. וע' בשיטה מקובצת בשם הרמב"ן והריטב"א והרא"ש מ"ש ע"ד רש"י ואין הפנאי מסכים לחזור על הדברים.

תוס' ד"ה פרט וכו' וא"ת ואמאי לא פריך נמי מסיפא וכו' עכ"ל. אין להקשות. דאימא דהא דאמר ריב"ז דחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו היינו מפני דרכי שלום דא"כ מאי פריך אשילוח דהא כיון דמה"ת מזומנים הם אין אמרי רבנן דקונה לבטל מצוה דאורייתא וזה לא יתכן. כנ"ל בס"ד.

בד"ה לא צריכא וכו' שנתן ידו או בגדו תחת הביצים וכו' עכ"ל. כתב הרב תפארת בחורים ז"ל להקשות דהא הוי כליו של לוקח ברשות מוכר וכתב דלא מהני מה שתירץ לעיל ע"ש. ולפו"ר נראה דכוונתו למ"ש לעיל בגמ' בד"ה רבא אמר וכו' לתרץ דלא תקשה הא הוי כליו של לוקח ברשות מוכר דמיירי דאינו מונח על גבי קרקע וזהו שדקדק רש"י שכתב שנתן הכלי באויר וכו' ואם כוונתו כן לע"ד גם כאן י"ל דבגדו אינו מונח ע"ג קרקע אלא תלוי באויר ולא הוי כלי של לוקח ברשות מוכר. ועוד כתב התפכ"ח לתרץ כמ"ש הריטב"א לדעת אב"י דמיירי במדביק כלי וכו' דדוקא אי איכא אויר רשות המוכר אבל הכא ליכא אויר וקנה ע"ש וק"ל דהכא נמי איכא אויר מוכר דדוקא התם במדביק הכלי בגוף הפרה דליכא אויר מוכר כלל אבל כי איכא אויר לא קנה א"כ ה"נ כי מניח בגדו תחת הביצים הרי אכתי איכא אויר טובא של רשות המוכר ולא יתכן להדביק את הבגד בגוף העוף שלא יהא אויר של מוכר ואפילו אם יתכן מ"מ במניח ידו תחת העוף לפו"ר נראה דלא יתכן.

במשנה המשכיר בית לחבירו לשנה נתעברה השנה נתעברה לשוכר וכו' השכיר לו לחדשים וכו'. הקשה הרב כוס ישועות דקשיא דיוקא אדיוקא דמדקתני ברישא לשנה נתעברה לשוכר משמע הא לשנה ולחדשים נתעברה למשכיר ומסיפא דקתני לחדשים נתעברה למשכיר משמע הא אם אמר תרוייהו נתעברה לשוכר ע"ש. ולע"ד אפ"ל די"ל כדאמרין בעלמא נעשה דיוקא דרישא כדינא דסיפא דהיינו דיוקא דרישא דאמר לשנה ולחדשים הוי כדינא דסיפא דאמר לחדשים לבד דהוי למשכיר. וע' להרב תפארת בחורים במס' סוכה דף י"ט ע"ב גבי מאי דפריך דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא שכתב דלא ניח"ל לשנויי הא סתמא נמי נעשה כמי שעשאה לסיכוך כדינא דסיפא דכיון דמצינן לדיוקי נמי איפכא לא אמרינן בכה"ג נעשה ע"ש ודבריו צריכים ביאור דכמה מקומות מצינו דאמרין נעשה גם דמסיפא איכא לדיוקי איפכא וע' בקידושין דף ה' ע"ב

גבי נתן הוא ואמרה היא דקשה מדיוקא דרישא אדיוקא דסיפא ומשני נעשה וע' בתוס' לעיל דף ל"ב ע"א בד"ה אלא מהא וכו' גבי מה שהקשה נימא נעשה גם שהוא מדיוקא אדיוקא וע' להרב זרע יצחק לעיל דף ל' גבי לצרכה ולצרכו שהקשה ג"כ נימא נעשה וע' להרב מגדנות נתן שם ג"כ שהקשה כן ותירץ משום דקתני אבל וע' להרב לב שומע במערכת נו"ן אות ו'. ובעיקר הקושיא דהרב כוס ישועות אפ"ל עוד דמתני' ס"ל דתפוס לשון אחרון דמתחילה קתני לשנה נתעברה לשוכר אבל אם לשנה ולחדשים דבסוף לחדשים הרי היא של משכיר ובסיפא קתני לחדשים למשכיר אבל אם לחדשים ולשנה הרי היא לשוכר דתפוס לשון אחרון אבל ליכ"ל דס"ל תפוס לשון ראשון דא"כ הא דקתני לשנה נתעברה לשוכר הו"ל לאשמעינן רבותא דפילו לשנה ולחדשים נתעברה לשוכר ולכן י"ל דס"ל דתפוס לשון אחרון. אלא דשוב ראיתי דזה אינו דאח"כ קתני בשנים עשרה לשנה מדינר זהב לחודש יחלוק ואי איתא הו"ל להיות למשכיר וכדקאמר רב בגמ'. ולכן היותר נראה דדיוקא דאמר שניהם יחלוקו בין ברישא בין בסיפא וכדקתני בסוף. וכעת אין בידי ס' כוס ישועות. וע' מה שכתבתי לקמן בגמ' בד"ה מעשה לסתור וכו' בשם הרב כוס ישועות.

ע"ב בגמ' מעשה לסתור וכו'. כתב הרב כוס ישועות דגם לפמ"ש לעיל במשנה דמדיוקא שמעינן דלשנה ולחדשים יחלוקו מ"מ מדיוקא שמעינן דבין לשנה בתחילה או לחדשים בתחילה יחלוקו דאל"כ אלא או לשוכר או למשכיר הו"ל לאשמעינן רבותא והדר תני מעשה דדוקא לשנה בתחילה ע"ש. ולכאורה ק' דילמא מעשה שהיה כך היה ואה"ן דה"ה איפכא אלא דלמדנו דהיכא דמזכיר תרוייהו יחלוקו. ואפ"ל דהנה מתני' ברישא תני לשנה נתעברה לשוכר משמע דאי הוסיף לחדשים יחלוקו וזה הקדים שנה לחדשים ובסיפא תני לחדשים נתעברה למשכיר משמע דאם הוסיף לשנה יחלוקו וזה מתחיל בחדשים א"כ בתר הכי לא הו"ל לומר הך מעשה שהוא מיירי שהקדים שנה לחדשים והו"ל לתנא לסדר איפכא מתחילה הך בבא דלחדשים ובתר הכי בבא דלשנה דהשתא לא הוי המעשה הפך הדין דקדים ליה. ובזה ניחא לשון מעשה לסתור דהיינו דמתחילה תנא דלחדשים נתעברה למשכיר דמשמע דאם הוסיף לשנה לשוכר הא לאו הכי דהקדים שנה לחדשים לא והביא מעשה היפך זה ולזה אמר חסורי מחסרא וכו' דהוי מעשה דומיא דדין; הקודם ליה. כנ"ל בס"ד.

שם בגמ' מאי קמ"ל וכו'. יל"ד דמאי פריך מאי קמ"ל הא איהו קאמר דלא כמתני' דמתני' אמרה יחלוקו לפי חסורי מחסרא והוא אמר דיהיב כוליה למשכיר. ובפשיטות אפ"ל דהמקשה דאמר מאי קמ"ל כוונתו אקושיא דהא אמרה רב חדא זימנא והמתרץ לא הבין כוונתו וסבר דמאי קמ"ל הא דבר פשוט הוא ולכן השיבו דקמ"ל דתפוס לשון אחרון וחזר המקשה לבאר כוונתו דהא דקאמר מאי קמ"ל היינו דאמרה רב חדא זימנא.

והנה בירחון קרן דוד ב' ס' ק' הקשה [החה"ש רבי כדיר עטון זצ"ל] דמאי קמ"ל רב [לפי מה שפירש שם דרב היה סובר דת"ק חולק על המעשה שהביא אח"כ] דהא קי"ל דהלכה כסתם משנה ואפשר לומר דבא לומר דלא תימא הלכה כרשב"ג דקי"ל דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו להכי קמ"ל דכאן אין הלכה כרשב"ג או דלית ליה האי כללא דכל מקום ששנה רשב"ג וכו'. שוב ראיתי למוה"ר המגיה בס' מרפא לשון מע' שי"ן אות ו' שכן כתב. ואגב ראיתי לו שם שכתב עוד דבלאו הכי ל"ק דהא דקי"ל הלכה כסתם משנה ריו"ח הוא דאמרה וגם בדעת ריו"ח פלוגתא דאמוראי וכו' ע"ש ולענ"ד י"ל דהא כתבו התוס' במס' ע"ז דף ז' ע"א ד"ה פשיטא וכו' דגם למאן דלית ליה הך כללא דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם מ"מ הוי כיחיד לגבי רבים ומסתמא הלכה כסתם אם לא דביאר להדיא וא"כ ה"נ כן דלמ"ל לבאר דמסתמא הלכה כסתם משנה.

שם בגמ' הא אמר רב חדא זימנא וכו' אמרי בי רב וכו'. מכאן ק"ל על מ"ש הרב תורת חיים בשבועות דף ה' ע"א בתוס' ד"ה דתנא וכו' דר' ישמעאל ותנא דבי ר' ישמעאל לאו היינו הך א"כ ה"נ רב ואמרי בי רב נמי נימא הכי וא"כ מאי פריך. ודוחק לחלק. וע' להרב לב שומע במערכת תי"ו אות כ"ו שנראה שאין דעת המפרשים כדבריו ע"ש.

שם ושמואל אמר וכו'. ע' להרב כוס ישועות שכתב דמדקאמר ושמואל אמר משמע דפליג אדרב ומנ"ל דיש לבעל דין לחלוק ולומר דלא פליגי אלא דמפרש למתני' המעשה איך היה דכיון דחזינן דאמרי יחלוקו והיינו משום ספיקא א"כ ע"כ דבאמצע החודש איירי דאל"כ הוי חד מנייהו מוחזק אבל אה"נ דשמואל סובר כרב ע"ש. ולפו"ר אפ"ל דהש"ס קים ליה דפליג וכדמשמע קצת מדקאמר ומי אמר שמואל לא אמרינן תפוס לשון אחרון וכו' משמע דהכי קים ליה דאמר כן. ועוד דמדקאמר רב אי הואי התם הוה יהיבנא כוליה למשכיר משמע דמיירי בתחילת החודש דאי באמצע איך יהיבנא כוליה למשכיר הא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא ודאי או דסבירא ליה דגם באמצע מפקינן מיניה דתפוס לשון אחרון או דמיירי בתחילת החודש וע"ז קאמר ושמואל אמר דאיהו פליג אדרב בכלל דלא מוקי לה כרב אלא בבא באמצע החדש. ועוד כתב הרב כוס ישועות הנז' דהא דקאמר ושמואל אמר וכו' הוא משום דבא ליישב דיוקא דרישא ודסיפא ואין צריך לשנויי דחסורי מחסרא וכו' אלא דרישא איירי אתחלת החודש ולהכי דוקא לשנה אבל אם הוסיף לחדשים למשכיר דהוא המוחזק וסיפא בבא בסוף החודש ולהכי אם הזכיר לחדשים ולשנה לשוכר כיון שהוא ספיקא והמוציא מחבירו עליו הראיה והמעשה איירי באמצע החודש וכו' ע"ש. ולפו"ר נראה שהוא דוחק דאין הרישא והסיפא בגוונא חדא אלא הרישא בגוון אחד והסיפא בגוונא אחריתי וע' במס' ב"ק דף פ' ע"ש [ע"כ מצאתי].

שם והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו כור בשלשים וכו'. הקשה נכדי הי"ו דאמאי לא פריך לעיל מזה לרב דאמר אי הואי התם וכו' דהא אמרה חדא זימנא בהאי דכור בשלשים וכו'. והשבתי לו דהש"ס פריך מהך דאיסתירא וחדא מנייהו נקט וה"ה דהו"מ לאקשוויי מהאי דכור. א"נ דהמקשה דפריך מהך דאיסתירא לא ידע להך דרב דכור בשלשים ובמאי דמשני אי מהתם הו"א פרושי קא מפרש מיתרצא גם הא דכור בשלשים די"ל דמפרש דבריו דכור בשלשים אבל כל סאה בסלע. ושוב ראיתי למהרש"א על מה דפריך הגמ' ומי אמר שמואל וכו' דאמרי תרוייהו כור בשלשים וכו' שכתב וה"ה דהוה מצי למיפרך אדרב כדלעיל מאי קמ"ל הא אמרה רב חדא זימנא אלא דניח"ל למיפרך אשמואל וע' בתוס' פרק בית כור עכ"ד. ולפו"ר משמע דס"ל דבהך דכור בשלשים לא מיתרצא דהוה אמינא דפרושי קא מפרש לדבריו וע' בגמ' בב"ב דף ק"ה ע"ב דפריך אהך דאמרי בי רב איסתירא מאה מעי וכו' וע' בפירש"י ותוס' ד"ה פרושי וכו'. ומ"ש מהרש"א דניח"ל למיפרך אדשמואל נראה דכוונתו דניח"ל להקשות מדשמואל אדשמואל דהויא קושיית סתירה ממה שמקשה אדרב דאמרה חדא זימנא ולא קושיית סתירה. אלא דאכתי קשה דהו"ל להקשות שתיהן אדרב דאמר חדא זימנא ואדשמואל ידיה אדידיה. ובעיקר הקושיא נ"ל דאדרב ל"ק דידע לתרץ דהו"א דהתם טעמא משום דתפיס כדאמר בשינויא דגמ' התם טעמא וכו'. ושו"ר להתוס' דבבא בתרא סוף ד"ה פרושי וכו' ע"ש. מיהו עדיין ק"ק מאי פריך אדשמואל מההיא דכור לימא דשמואל משמע ליה שם לומר דפרושי קא מפרש כור בשלשים סאה בסלע כל אחת בפני עצמה אבל בהאי דמרחץ לא משמע ליה לומר פרושי קא מפרש שאין הפירושים דהכא ודהתם שוים ווע' מ"ש במדור מכתבים מכתב ה' ששם יש קצת שינוי ממה שנתבאר כאן.

שם בגמ' דתנן מת האב בתוך שלשים וכו'. ע' מ"ש הרב כוס ישועות להקשות דיוקי הדדי דמרישא משמע דוקא בתוך שלשים הא ביום שלשים בחזקת פדוי ובסיפא קתני לאחר שלשים בחזקת פדוי משמע הא ביום שלשים בחזקת שאינו פדוי ע"ש. ואפ"ל דאמרינן נעשה וכדאמרינן בעלמא דנעשה דיוקא דרישא כדינא דסיפא. וכבר כתבתי כעין זה במתני' על קושיית הרב כוס ישועות שם כה"ג. ואפשר לומר עוד דתוך שלשים דקתני כולל גם יום שלשים עצמו דגם הוא בכלל שלשים והגמ' דלא הוכיח לבעייתו מזה דע"כ יום שלשים בחזקת שלא נפדה מכח דקשיא דיוקא אדיוקא משום די"ל כתירוץ הראשון דאמרינן נעשה דהוי כדינא דסיפא בחזקת פדוי וכו'. ואפשר דעיקר כוונת קושיית הרב היא דתקשה מדיוקא אדיוקא וע"כ דאמרינן נעשה דיוקא דרישא כדינא דסיפא כדאמרינן בעלמא וא"כ מאי קא מבעיא ליה ועל זה מתרץ הרב ז"ל שפיר די"ל דיום שלשים נחלק דבבקר בחזקת אינו פדוי ובערב בחזקת פדוי וכו'. וע'

מגיד

בבא מציעא

חדשות

קפג

בירחון קרן דוד ב' סי' מ"ב שתמה על דבריו אלו דא"כ תפשוט בעיין דיומא דמישלם זמניה וכו' ולפי האמור אפשר דכל דברי הרב רק צדודי קא מצדד די"ל דכוונת הדיוק דיום שלשים נחלק בין הבקר ובין הערב אבל י"ל ג"כ דמצד דקשיין דיוקי אהדדי אפשר לומר נעשה דיוקא דרישא כדינא דסיפא וליכא למיפשט בעיין. אלא דכל זה דוחק.

בתוס' ד"ה בחזקת וכו' או יפול ביתו של משכיר וכו' עכ"ל. ע' מ"ש הרב כוס ישועות דאע"ג דמשמע לעיל דאינו יכול המשכיר לומר לא עדיפת מנאי אלא בהגיע זמנו וכו' אבל באמצע אין המשכיר יכול להוציאו גם אם נפל ביתו וכו' וי"ל דמיירי בתוך זמן ההודעה והיינו שלשים יום דימות החמה או כל ימות הגשמים וכו' ע"ש. ויש להעיר דאכתי מאי קא מקשה אימת וכו' נוקמה דבעייתו היא קודם זמן ההודעה דאז המשכיר יכול להוציאו גם אי נפל ביתו ומאי קאמר תנינא וכו'. ושוב ראיתי בירחון קרן דוד סי' מ"ב הנ"ל שתמה עליו כן ע"ש.

דף ק"ג ע"א בתוס' ד"ה נקיטת וכו' ולשון שני פיר"ח וכו' עשר שנים במאה דינרים עשרה דינרים בכל שנה וכו' עכ"ל. מה שהוצרכו לבאר בפירוש שני של ר"ח סכום שכירות במאה דינרים וכו' נראה שהוא רק בדרך לשון שטרות שכותבים מחיר השכירות שלא יבואו להכחיש זה את זה אחר איזה שנים. ובלשון ראשון לא כתבו לשון השטר רק שכתבו שהוא כפירוש הקונט' וברש"י שלא כתב רק שכתב משכיר לשוכר שהשכירה לו לעשר שנים י"ל דכתב לו גם הסכום אלא דלא נחת לזה להביא כל לשון השטר רק שכתב לו לעשר שנים בלא זמן. ועוד י"ל לפמ"ש מהרש"א דלכאורה ק' איך זוכה השוכר הרי רב נחמן מרא דעובדא הוא דאמר לעיל דקרקע בחזקת בעליה קיימת ואפילו אפיך מיפך וא"כ הו"ל למינקט לשון ראשון במאה דינרים לעשר שנים ואין שכירות משתלמת אלא לבסוף והו"ל בתוך זמנו ואין השוכר נאמן ותירץ דהכא ודאי אית לן למימר דפרושי קא מפרש וכו' וא"כ להכי הוצרכו התוס' להביא לשון השטר שכתוב בו מאה דינרים לעשר שנים עשרה דינרים לשנה דאל"כ הו"ל שכירות סתם לעשר שנים ואין שכירות משתלמת אלא לבסוף ואין השוכר נאמן בתוך זמנו אבל השתא הו"ל פרושי קא מפרש וכל סוף שנה הוי זמנו.

ושמעתי מתרצים בדרך חידוד דלהכי הביאו התוס' שכתוב בשטר ששכר במאה דינרים לשנה דאל"כ יהיה מפחד השוכר לומר פרעתי לך חמש שנים שמא יכחיש לו המשכיר בשכירות לומר שהשכיר לו בעשרים דינרים לשנה דהוי במאתים דינר לעשר שנים. והוא דחוק דאם יחוש שיכחיש לו היה צריך לפורעו בעדים או בשובר. וגם יש דוחק שיכפול לו השכירות ויהיה נאמן. ויש לחפש בזה.

בד"ה פרדיסי וכו' לא דמי דדוקא קרקע שאין וכו' אבל במטלטלין אזלינן בתר חזקה קמא וכו'. ק"ק דהא בהך דלעיל אפילו בא בתוך החודש או בסוף החודש דאז ליכא רק מטלטלי דכבר השוכר דר דהוי השוכר מוחזק ואפ"ה אמרינן דבחזקת בעלים הראשונים. ושו"ר שהתוס' במס' ב"ב דף ס"א ע"ב ד"ה ארעא דחו חילוק זה שכתבו כאן מכח קושיא זו. אבל נראה דהתוס' הכא הוסיפו לבאר בסוף דבריהם היכא דליכא חזקת קרקע כנגדה וא"כ א"ש האי דלעיל דשאני דאיכא חזקת קרקע נגדה. וע' להרב תפארת בחורים שכתב דכוונתם בזה שכתבו היכא דליכא חזקת קרקע נגדה ליישב דלא תקשה מההיא דלקמן דף ק"י וכמ"ש התוס' בב"ב ע"ש ויש להעיר אמאי לא כתב דכוונתם לההיא דלעיל שזכרו קודם זה דשאני התם דאיכא חזקת קרקע דהרי התם לגבי השוכר ליכא חזקת קרקע וכמו שהקשו התם במס' ב"ב שזכר הרב. ואולי דמה שכתב ומיושב בזה ההיא דלקמן דף ק"י וכו' כוונתו דבזה מיושב נמי ההיא דדף ק"י.

שם בגמ' אי דאמר ליה בית סתם אחד אמאי לא יעשנו שנים וכו'. הגם שאמר לו בית דמשמע אחד מ"מ הרי הוא נותן לו אחד מהם אפילו שהוא קטן דהרי גם בתחילה קודם שנפל היה יכול ליתן לו אחד קטן כיון שאמר לו בית סתם. א"נ הכי קאמר אמאי לא יעשם שנים ויתן לו שניהם דאטו מי שאמר לחבירו לתת לו מאה אינו יכול לתת לו שנים ואם לא ירצה לקבל רק אחד ישאיר לו אחד. וכ"ת דהשוכר יאמר דבבית גדול אני רוצה ולא בשנים קטנים זה אינו דהרי לא אמר לו רק בית סתם ולא התנה עמו בשום דבר לא קטן ולא גדול ולא אחד או שנים.

ע"ב תוס' ד"ה מנכה וכו' דבקבלנות אינו מנכה לו אלא נוטל שליש וכו' עכ"ל. ע' מ"ש מהרש"א ואפ"ל דנקטו דבקבלנות וכו' לומר דגם לס"ד דמקשה דמיירי בנהרא רבה שהיא מכת מדינה דהשתא ניחא דקתני מנכה לו בחכירות אכתי תקשה בקבלנות אמאי מנכה לו. (ומיהו י"ל דלהמקשה נימא דמתני' איירי דוקא בחכירות ולא בקבלנות). ובזה ניחא מה שיש לדקדק במאי דקאמר הגמ' אילימא דיבש נהרא רבה וכו' דלשון אילימא משמע דקשה לשני צדדים בין הכי בין הכי וכאן לא קאמר אלא אם בנהרא רבה ומאי דחיקא ליה להמקשה כי יאמר בנהרא זוטא ולפי האמור י"ל בדוחק דזה דחיקא ליה מסיפא דקתני מנכה לו דגם בחכירות לא מיתוקמא אלא ודאי בנהרא רבה שהיא מכת מדינה וא"כ ק' רישא ולא הוצרך לבאר לו זה משום דסליק מסיפא והמתרץ חידש לו בנהרא זוטא ומסיפא ל"ק כמ"ש התוס'. וגם דלא נתבאר זה מ"מ טמן הגמ' דבר זה ברמז והוא דבתר הכי אמר דאמר ר"פ דמתני' מיתוקמא בין בקבלנותא בין בחכירותא והוא דיש להבין דמה הקשר בין מימרא זו עם דברי ר"פ לעיל א"ו דבא לאפוקי מדעת המקשה דסובר דמתני' דוקא בחכירות ע"ז

מגיד

בבא מציעא

חדשות

קפה

אמר דמתני' איירי בתרוייהו גם בקבלנות ועכ"ל משום דאמר ליה בית השלחין זה ודוחק הוא וע' מ"ש בדיבור שאח"ז. ובעיקר הקושיא במאי דאמר אילימא וכו' י"ל ע"ד שכתבו התוס' במכילתין ברפ"ב בד"ה וכמה אמר ר' יצחק וכו' דר' יצחק הוא דבעי וכמה וה"נ י"ל כן דר"פ הוא דאמר אילימא וכו'.

דף ק"ד ע"א גמ' אמר ר"פ הני תרתי מתניתא קמייתא וכו'. יש מקשים מה הקשר בדברי ר"פ אלו עם דברי ר"פ דמוקי למתני' ביבש נהרא זוטא וכו' [וע' מה שכתבתי בדיבור הקודם] ולפמ"ש התוס' בד"ה דאפשר וכו' א"נ י"ל דודאי בחכירות וכו' אבל משום קבלנות וכו' [א"ש] דר"ל דלפי מה דאמר דאיבעי ליה לאתויי בדוולא א"כ הני תרתי מתניתא קמייתא מיתוקמי בין בחכירות בין בקבלנות.

בתוס' ד"ה אידי ואידי וכו' לכאורה משמע דבאמר ליה וכו' עכ"ל. ע' להרב כוס ישועות בגמ' בד"ה אמר שמואל וכו' שכתב דשמואל סובר דרישא דמתני' מיירי באומר לו מחכיר לחוכר וסיפא בדאמר ליה חוכר למחכיר ובוזה יישב קושיית התוס' דלא קאמר רבינא אידי ואידי בין באמר ליה וכו' דהכי קאמר רבינא אידי ואידי בין ברישא ובין בסיפא איירי נמי בדאמר ליה מחכיר לחוכר והא דקתני מתני' דאמר לו חכור וכו' רבותא נקט דאפילו אומר חוכר למחכיר בעינן שיאמר בית השלחין וכו' ע"ש. וק"ל דאפילו נימא דרבינא קאי אברייתא שפיר י"ל קושיית התוס' דהכי קאמר אידי ואידי בין ברייתא בין מתני' איירי נמי באומר מחכיר לחוכר והא דקתני חכור וכו' רבותא דאפילו באומר חוכר למחכיר בעינן שיאמר בית השלחין. ובעיקר דבריו שכתב דשמואל ס"ל דרישא איירי באומר מחכיר לחוכר והיינו דאמר ל"ק דהא דאמר מחכיר וכו' והא וכו' ק' דמאי בעי שמואל בזה דמי הזכיר לו רישא דמתני' והו"ל לשנויי אקושיית המקשה הא דאמר מוכר ללוקח הא דאמר חוכר למחכיר ואם רוצה לאשמעין דרישא דמתני' איירי באומר מחכיר לחוכר הו"ל לאשמעין זה בפשטא דמתני' ומי הכניסה כאן.

בד"ה לא ימשכנו וכו' דאע"ג דאין משלם וכו' עכ"ל. ע' מ"ש מהרש"ל לפרש דבריהם דאף קודם הכתיבה וכו' וע' מה שכתב עליו מהרש"א דמנ"ל זה ע"ש. ואפ"ל דס"ל למהרש"ל דע"כ קודם הכתיבה היה אסור אף דמפסיד דאל"כ למה תקנו לכתוב אם כדי שלא יפסיד המלוה הגרעון הא היה ממשכנו יותר מחובו וא"כ ליכא הפסד בגרעון א"ו שהיה אסור ועל דרך שכתב מהר"ם מלובלין ז"ל ע"ש.

ע"ב בגמ' הכא כיון דקאמר מילתא יתירתא גוזמא בעלמא וכו'. הרי"ף פסק דמ"מ חייב ליתן לו מאי דאוביר בשוה כדקתני מתני' אם אוביר ולא אעביד וכו' שמין וכו' דאה"ן מאי דקאמר ליה אינו משלם אבל מה שראויה לעשות שעבד נפשיה בכלל אלפא זוזא והקשה הרא"ש דהתם שאני דכתב אבל הכא